

קול צופיין

קול צפ"ן נשאו קול יחדו ירננו

גיליון מס' 1279

וארא תשפ"ו השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

יציאת מצרים משפיעה על העולם כולו

לפרעה "הִטְרַם תִּדְעַ כִּי אֶבְדָּה מִצְרַיִם" (שמות י ז). פרעה לא שומע לקול העם והם מפגינים באלימות כנגדו. הוא כלל לא מתחשב בכאבם, לא איכפת לו שהם ימותו במכת בכורות. ואז הם מפגינים ומתפרעים והורסים. ומה שאנחנו רואים כעת באירן הוא המשך למה שהיה במצרים, על שניהם אומרים "לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּכֹכְבֵיהֶם - כִּי לְעוֹלָם חִסְדּוֹ" (תהלים קלז י), לעולם יהיו אנשים שלקראת סופו של העריץ ימרדו בו מבפנים.

רֵאָה נִתְתִּיף אֱלֹהִים לְפָרְעָה

המכות שמקבל פרעה מביאות באורח פלא ריפוי לעם ישראל. כל המכות הן בגדר "נגף ורפא" כל מכה היא גם 'נגף' למצרים וגם 'רפא' לישראל. הרפואה של ישראל מתחילה באומץ של משה רבנו שמוגיע לשלב שנאמר לו "רֵאָה נִתְתִּיף אֱלֹהִים לְפָרְעָה" (ו א). כמו שאלוקים שולט על העולם ויכול לעשות בו כרצונו. כך נותן ה' למשה כח לשלוט על פרעה ולהחליט מתי תגיעה המכה ומתי היא תסתיים. מה שקורה למשה - קורה בהמשך גם לעם ישראל שמקבל כח גדול מאלקים להכריח את אויביו ולהביא ברכה לעולם.

כל כך למה? כדי שיהפוך מילולו ללשון צחות

הפעמים הרבות שה' מעודד את משה ללכת לפרעה הם לא לשווא. כך אמרו חכמינו במדרש כי ביציאת מצרים ישראל נגאלים מ"גלות הדיבור" עוברים ממצב של 'פה רע' ל'פה סח'. כך שאלו חכמינו במדרש: למה צריך ה' להבטיח למשה שלוש פעמים שתתרפא ערלות השפתים שלו. "כל כך למה?" וענו "כדי שיהפוך מילולו ללשון צחות" (פסיקתא זוטרותא שמות ו ל). בכל פעם שה' מחזק את משה הוא מתרפא עוד ועוד מערלות השפתים שלו ורוכש יכולת לדבר נכון עם פרעה ולהצליח.

תיקון עולם בכח הדיבור

כח הדיבור הוא כח חיוני בעת הגאולה, באמצעות מתקיים "וְנַחַח עֲלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה': וְהָרִיחוּ בְיַרְאֵת ה' וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוּט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנוֹ יֹכִיחַ: וְשִׁפְט בְּצַדֵּק דְלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעֵינָיו אֲרֶץ וְהִבֵּה אֲרֶץ בְּשִׁבְט פִּי וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יָמִית רָשָׁע" (ישעיהו יא) תיקון עולם בכח הדיבור.

עקשנות העריצים לא פועלת לטובתם

והרשעה קלה בעשן תכלה

אנחנו בתקופה של זמיר עריצים. העריץ האחרון שנפל היה ניקולס מדורו מוונצואלה. לפניו נפל אסאד בסוריה. לפניהם סינוואר ונסראללה. מתקיים בנו "וְכָל אוֹיְבֶיךָ וְכָל שׁוֹנְאֵיךָ מֵהָרָה יִפְרְתוּ. וּמְלֹכוֹת הָרִשָּׁעָה מֵהָרָה תַעֲקֹר וּתִשָּׁבֵר וְתִכָּלֵם וְתִכְנָעִם בְּמִהְרָה בְיָמֵינוּ". לשמחת העולם כולו משטר העריצים באירן מתנדנד, ממש ימות המשיח. "וְעוֹלָתָה תִקָּפֵץ פִּיָּה. וְהַרְשָׁעָה קְלָה בְּעֵשֶׁן תִּכְלָה. כִּי תַעֲבִיר מִמְשַׁלֵּת זְדוֹן מִן הָאָרֶץ. וְתִמְלֹךְ אֶתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ מֵהָרָה עַל כָּל מַעֲשֵׂיךָ".

לא להבהל מהחזק של העריצים, גם בימינו

המשטר האירני מתעקש להשאר בשלטון בכל מחיר. כשרואים את העקשנות הזאת אסור להחלש. מהתהליך של יציאת מצרים אנו לומדים שלפעמים ה' מקשה את לב העריצים. "בֹּא אֶל פְּרַעֲהַ כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבָבוֹ וְאֶת לֵב עֶבְדּוֹ לְמַעַן שִׁתִּי אֶתָּה אֶלָּה בְּקִרְבּוֹ". אני מכביד את ליבו כדי שמהמאבק הזה ילמדו כולם שה' מנהל את העולם, "וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה'". (שמות י) גם היהודים וגם הגויים.

תכלית המאבק בימינו

הנביאים מספרים לנו שכך יהיה גם בגאולה של ימינו. מאבק עקשני בישראל שבסופו יתקיים "וְהִתְגַּדְּלְתִּי וְהִתְקַדְּשִׁיתִי וְנִוְדַעְתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי ה' " (יחזקאל לח ג). 'כירו כל באי עולם כי לה' המלוכה ומושל בגויים "וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִי ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד" (זכריה יד ט). אלא שביציאת מצרים העמים ידעו והתרגזו "שמעו עמים ירגזון". לעתיד לבא העמים ברובם ישמחו "ה' מֶלֶךְ תִּגַּל הָאָרֶץ יִשְׁמְחוּ אֲיִים רַבִּים". יהיה מיעוט קטן של עמים ש'יִרְגְּזוּ (תהלים צט) והאש תכלה אותם "אֵשׁ לִפְנֵי תִלְף וְתִלְהֵט סָבִיב צְרִי" (תהלים צז).

הטרם תדע כי אבדה מצרים

יש שלב שבו העם המצרי כבר מבין את הטעות של מנהיגיו. הם אומרים

ויחזק לב פרעה – ויחזק ה' את לב פרעה

כפרעה ראה איך משה הופך את המטות לתנינים הוא היה צריך לצעוק בקול גדול "ה' הוא האלוקים". פרעה מחזק את ליבו וזה לא קורה. (ו יג) פרעה ממשיך לחזק את ליבו למרות שמדינתו חוטפת מכות מאלוהים פעם אחר פעם. (ו כב) גם כשאומרים לו הוא ממשיך להתעקש (ח טו). בשלב מסוים ה' מוליך אותו בדרכו העיקשת ומחזק את ליבו של פרעה שלא ישמע את דברי ה' ביד משה. (ט יב).

פרעה מפסיד את שעת הרצון

במכת ברד ה' חוזר ונותן לפרעה בחירה חופשית, אבל פרעה לא מנצל את ההזדמנות הזו לטובה. הוא ממשיך לחזק את ליבו (ט לה) וסוגר לעצמו את דרך חזרה. העקשנות ההרסנית הזו ממושיכה גם אחרי שהוא מתפקח לרגע ומשחרר את בני ישראל, הוא חוזר לעקשנותו ורודף אחרי בני ישראל לתוך ים סוף "וַאֲנִי הֲנִי מְחַזֵּק אֶת לֵב מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וַאֲפָבְדָה בְּפָרְעֹה וַיְכַל חִילוֹ בְּרַבּוֹ וּבְפָרְשָׁיו" (יד ד, ה, יז) כך הוא משלם את המחיר על חטאיו הגדולים.

לחזק את לבם לקראת המלחמה עם ישראל למען החרימים

הרמב"ם בהלכות תשובה (ג א) מסביר שיש לאדם בחירה חופשית עד שהוא מתמכר לחטא. בשלב הזה סוגרים בפניו את דרך התשובה. כמו פרעה כך היה סיחון "שֶׁצִנְאָמֹר פִּי הַקֶּשֶׁה ה' אֱלֹהֵיךָ אֶת רוּחוֹ וַאֲמִץ אֶת לִבּוֹ. וְכֵן הִפְנֵעִנִים לְפִי תוֹעֲבוֹתֶיהֶן מֵעַתָּה מִן הַתְּשׁוּבָה עַד שֶׁעָשׂוּ מִלְחָמָה עִם יִשְׂרָאֵל שֶׁצִנְאָמֹר פִּי מֵאֵת ה' הִיָּתֵה לְחַזֵּק אֶת לִבָּם לְקִרְאֵת הַמִּלְחָמָה עִם יִשְׂרָאֵל לְמַעַן הַחֲרִימִם". זה מה שקרה לאויבינו בעת מלחמת עם כלביא וזה מה שקורה עכשיו למען החרימים.

חזוקה יד ה' כנגד חזוקה לב פרעה

מלבד מה שה' מחזק את לב פרעה הוא מעניש אותו במידה כנגד מידה. "כִּי בְיַד הַחֹזֶקֶה יִשְׁלַחֵם וּבְיַד הַחֹזֶקֶה יִגְרֹשֵׁם מֵאֶרְצוֹ" (שמות ו א). היד החזקה של ה' היא היד המנהיגה את העולם. אנחנו מזכירים אותה יום יום בזכירת פרשיות התפילין. שלא ניפול למחשבה של שכחת ה' ומחשבה של "פחיי ועצם ידי עשה לי את החיל הגדול". (דברים ח) שנוכור כל הזמן את חסד ה' עלינו.

לעולם לא תשכח שה' יותר חזק מכולם

פרשות 'קדש' 'והיה כי יביאך' שבתפילין נאמרות כשעם ישראל רואה את ידו החזקה של ה' ביציאת מצרים. הם רואים שדבר ה' מתקיים בעוצמה רבה, ודבר פרעה לא מתקיים. באותה שעה אומר להם ה' שהם צריכים לשים מול עיניהם תמיד את היד החזקה של ה'. לכן מוזכרת היד החזקה ארבע פעמים בפרשיות 'קדש' 'והיה כי יביאך'. "זָכוֹר אֶת הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יִצְאָתֶם מִמִּצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים כִּי בַחֹזֶק יָד הוֹצִיאָה ה' אֶתְכֶם מִמִּצְרָיִם" (ג א). "כִּי בְיַד הַחֹזֶקֶה הוֹצִיאָךְ ה' מִמִּצְרַיִם" (ג ט).

גם תספר לבנך על היד החזקה של ה'

מלבד זאת תספר לבן שלך בליל הסדר על היד החזקה של ה' "וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם מִבְּיַת עֲבָדִים" (ג יד). גם אתה תזכור תמיד את הידיעה הזאת, תמיד תהיה היד החזקה של ה' מול עיניך "וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עַיִנֶיךָ כִּי בַחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם" (ג טז)

תפילין הם נתינת העוז לישראל

חכמינו למדו מהמילה 'וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה' כי קושרים את התפילין על היד החלשה שלנו (מנחות לו). ובאמת מה הקשר בין היד החזקה של ה' ליד החלשה שלנו? התשובה המדהימה היא שהתפילין מעבירות ליד שלנו את החזוקה יד של ה'. "נִשְׁבַּע ה' בְּיָמֵינוּ וּבִזְרוּעַ עוֹזוֹ". 'בימינו' - זו תורה שנאמר 'מימינו' אש דת למו'. 'בזרוע עוז' - אלו תפילין שנאמר 'ה' עוז לעמו יתן" (ברכות דף ו/א).

המכות שמקבל פרעה מביאות באורח פלא ריפוי לעם ישראל. כל המכות הן בגדר "נגף ורפא" כל מכה היא גם נגף למצרים וגם רפא לישראל

לכן קושרים תפילין על היד החלשה

אנחנו קושרים את התפילין על היד החלשה שגם היא תקבל את הכח והעוז של ה' ותעשה חיל. באמצעות התפילין אנחנו מקיימים "וְיִכְרַתְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הַנִּתָּן לְךָ פֶּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל" שלא נחשוב שהכח הוא מאיתנו, שלא יתקיים בנו "וְאָמַרְתָּ בְּלִבְּךָ פֶּחַי וְעַצְם יָדִי עָשָׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה" (דברים ח) ותזוז דעתנו.

צריכים לזכור כי התפילין מביאות לנו את אור ה' ועוצמתו וממילא מתקיים בנו "וּרְאוּ כָל עַמֵי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךְ וִירְאוּ מִמֶּךָ. וְתֵנִיאוּ רַבִּי אֱלֹהֵיכֶם הַגְּדוֹל אוֹמֵר אֵלֹהֵי תְפִלִּין שְׁבִרָאשׁ" (ברכות ו).

עשר פעמים מוזכרת 'היד החזקה' בספר דברים

את היד החזקה הזו צריכים ישראל לזכור, לפני כניסתם לארץ ישראל הם צריכים "לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצְמִים מְאֹד מִפְּנֵיךָ לְהַבְיִיֵּךְ לָתֵת לְךָ אֶת אֶרֶצָם נַחְלָה כִּיֹּם הַזֶּה" (דברים ד לה), ועל כן הם חייבים לזכור שידו החזקה של ה' נמצאת בתוכם. לכן משה חוזר ומזכיר להם את היד החזקה עשר פעמים בספר דברים.

חשיבות מצוות תפילין בימים הללו

היד החזקה של ה' קשורה עלינו גם כעת. אנחנו תוקפים באירן שגדולה מאיתנו פי כמה וכמה פעמים. תוקפים בכמה חזיתות בעת ובעונה אחת. עומדים מול חלקים מהעולם שלפעמים מאיימים עלינו, עומדים מול כל מיני כוחות מייאשים ומחלישים מבפנים. כאשר זוכרים את ידו החזקה של ה' שנמצאת בתוכנו - לא מפחדים "לֹא תִעְרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ אֵל גְּדוֹל וְנֹרָא" (דברים ז כא).

ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל

אפשר ללמוד על חשיבות היד החזקה שנמצאת בתוכנו מכך שהתורה בחרה לסיים את ספר התורה במילים אלו, ולכתוב בשלושת הפסוקים האחרונים של התורה על היד החזקה של משה שקיבל אותה מה'. "וְלֹא קָם וַיָּבֵיאוּ עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה אֲשֶׁר יָדְעוּ ה' פָּנִים אֵל פָּנִים: לְכָל הָאֵתֶת וְהַמּוֹפְתִים אֲשֶׁר שָׁלַחוּ ה' לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לְפָרְעֹה וּלְכָל עַבְדָּיו וּלְכָל אֶרְצוֹ: וּלְכָל הַיָּד הַחֹזֶקֶה וּלְכָל הַמּוֹרָא הַגְּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל" (דברים לד יב).

יש שואלים איך כתוב כאן "אֲשֶׁר יָדְעוּ ה' פָּנִים אֵל פָּנִים" והרי ה' אמר למשה כי לא יראני האדם וחי? אחת התשובות המדהימות נמצאת בתרגום שמפרש "אפין באפין" - פני ה' מתגלים בתוך פני משה (עיין רמב"ן כאו). ממש כמו שהיד החזקה של ה' פועלת באמצעות היד החזקה של משה "וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה נָטָה אֶת יָדְךָ עַל הַשָּׁמַיִם וַיְהִי בְרָד וכו'".

ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה

המילה 'לך' בעיקר בפרשת שמות

המתבונן בספר שמות רואה דבר פלא כי הפועל 'לך' בהטיותיו השונות נמצא בפרשת שמות 29 פעמים. אין בשום פרשה בתורה פועל 'לך' כל כך הרבה פעמים. (בפרשיות בא, בשלח וכי תשא הפועל 'לך' נמצא 10 פעמים. בפרשיות תרומה, תצוה, ויקהל ופקודי הפועל 'לך' לא מופיע כלל). בוודאי יש סיבה חשובה לכך שהפועל 'לך' מופיע בפרשת שמות כל כך הרבה פעמים.

המילה 'לך' – בעיקר בעת שמחוללים גאולה

אם נתבונן נראה ש'לך' נמצא בעיקר ברגעים שבהם צריך לעשות משהו מיוחד לצורך הגאולה. בפעם הראשונה הוא מופיע אצל עמרם "וַיִּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי" (שמות ב א) בפעולה המיוחדת הזאת עמרם משנה את הרגלו לפרוש מאשתו, הוא שומע לביתו מרים, כופה את עצמו לחזור בו, ובשינוי הזה מתחילה הגאולה, תחילת הופעת משה. כן המילים "וַיַּעַתְהָ לָכֵה וְאַשְׁלַחָהּ אֶל פְּרָעֹה" (ג י) פעולה שצריכה אומץ גדול מצד משה. כך המילים "לך וְאַסַּפְתָּ אֶת זְקֵנֵי יִשְׂרָאֵל" (ג טו) שמשו חושש שמא הם לא ישמעו לו. והעיקר היא המילה "וַיַּעַתְהָ נִלְכֶה נָא דָרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וַנִּבְחָה לְה' אֱלֹהֵינוּ" (ג יח). אלו פעולות של יציאה ממצרים, כמקום מוכר וידוע לארץ לא זרועה.

מלאכים הם עומדים

בספר זכריה אנחנו קוראים על הגאולה של ישראל מגלות בבל אחרי שבעים שנות גלות. שם מחזקים הנביאים חגי זכריה ומלאכי את עם ישראל, ושם מתוארים המלאכים כ'עומדים' שמנקים את 'הושע הכהן הגדול מהעוונות. "וַיֵּצֵן וַיֹּאמֶר אֶל הַעֲמֻדִים לְפָנָיו לֵאמֹר הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצְּאִים מֵעַלְיָם וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רָאָה הָעֵבְרָתִי מַעַלְיָךְ עֹנֵךְ וְהַלְבַּשׁ אֹתָךְ מַחְלָצוֹת" (זכריה ג ד). המלאכים מלבישים את 'הושע הכהן הגדול במחלצות – בגדים מכובדים, כמו שהיה ביציאת מצרים, והבגדים המכובדים הללו מסמלים את המעלה הגדולה שלו ושל עם ישראל. במקום להיות לבושים בעוונות וחטאים הם לבושים במצוות ומעשים טובים.

ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה

כך נאמר לו באותה שעה "כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם בְּדַרְכֵי תֵלֶךְ וְאִם אֶת מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמָר וְגַם אֶתָּה תִּדְּרֶנּוּ אֶת בֵּיתִי וְגַם תִּשְׁמָר אֶת הַצִּדְקָה וְנָתַתִּי לְךָ מַהֲלָכִים בֵּין הָעֲמֻדִים הָאֵלֶּה". התרגום ורש"י מסבירים שהעומדים הם מלאכי השרת והשרפים. שהם לא יוצאים ממדרגתם, כל הזמן הם באותה מעלה רוחנית. לעומתם, האדם עולה מדרגה אל דרגה, מהגלות אל הגאולה בכח המאמץ שלו ולכן הוא נקרא מהלך.

ממשלות צדק במקום ממשלות זדון

עשה משפט לעשוקים - ימלך ה' לעולם

אחרי שאמרנו "כי תעביר קמושלת ידון מן הארץ" אנו מתפללים על מלכות ה'. הקשר בין כילוי הרשע למלכות ה' נאמר בדברי הנביאים פעמים רבות. המפורסם בכולם הוא האמור בתהילים "ימלך ה' לעולם אלהיך ציון לדר ודר הללויה" לפני כן כתוב בזמור כי ה' "עשה משפט לעשוקים נתן לחם לרעבים. ה' מתיר אסורים: ה' פקח עורים ה' זקף כפופים. ה' אהב צדיקים: ה' שמר את גרים יתום ואלמנה יעודד. וידרך רשעים יעות" ואחר כך באה מלכות ה' על העולם (תהלים קמו).

ישראל מדינה ערכית וצודקת, העולם לא

מלכות ה' על העולם מתקיימת בציון, שם הקימו דוד ושלמה מלכות של

צדק ומשפט. "וימלך דוד על כל ישראל ויהי דוד עשה משפט וצדקה לכל עמו" (שמואל ב ח טו). מלכותם היא כנגד מלכויות מצרים, אשור, בבל, פרס, יוון ורומא שהיו מביאות לעולם רשע ועוול משווע, דיכוי ועבדות. הן ממשיכים את דרכו של עשו הרשע שנושא את שם ה' אבל ידיו דמים מלאו.

באתונה של יוון היו 400,000 עבדים שעבדו עבודת פרך כדי ש-20,000 אזרחים יוונים יעשקו אותם ו"יתענגו" על רוב טוב. לעבדים הללו לא הייתה זכויות של חיים בוודאי לא זכות בחירה. היוונים היו יכולים להרוג את העבדים שלהם אם הם לא היו עושים מה שמצוים אותם האדונים. זו אתונה שהייתה ערש הדמוקרטיה.

העריצות הולכת ופוסקת מהעולם

במאתיים וחמישים השנים האחרונות עובר העולם משלטון העריצים של פרעה ויוון ורומא לשלטון עם יותר צדק ומשפט. כל כמה שנים עוברת עוד מדינה משלטון עריצות מלא לעריצות חלקית או לשלטון של צדק ומשפט. במאתיים השנים האחרונות בוטלה העבדות שהייתה מנצלת מאות מיליוני אנשים לטובתם הכלכלית של אנשים אחרים. מערכות המשפט העולמיות הפכו להיות הרבה יותר הגונות וצודקות. עקרון המשפט האחד מקובל על רוב מדינות העולם. ובוודאי שיש לעולם עוד הרבה מה להשתפר. אבל הוא בתהליך של שיפור מתמשך והולך.

איך התחיל השינוי?

ההפיכה הראשונה בעולם (מלבד יציאת מצרים) החלה לפני כ-250 שנה באמריקה. התושבים באמריקה לא הסכימו להיות משועבדים לאנגליה ונלחמו והצליחו להסיר את עול השעבוד שלה מעליהם. אחרי השחרור הם היו צריכים לנסח אמנה שעל פיה יתקיימו החיים בארצות הברית של אמריקה, והם ביקשו מג'ון אדאמס שינסח להם חוקה. ג'ון אדאמס היה סגן הנשיא הראשון של ארה"ב והנשיא השני שלהם. ביחד עם אנשים נוספים הם כתבו את החוקה של המדינה. האנשים הללו נחשבים עד היום האבות המייסדים של אמריקה.

לקחו את הערכים מהעם העברי

ג'ון אדאמס כותב כי את הערכים של החוקה האמריקאית הם לקחו מהאומה העברית. "אין כל ספק, שללא היהודים היה העולם מקום שונה בתכלית. יתכן שהאנושות היתה פוגשת בסופו של דבר בכל התובנות היהודיות, אבל אי אפשר לדעת זאת. בודאות, כל התגליות הגדולות של האנושות נראות ברורות ומבנות מאליהן אחרי שגילו אותן, אבל נדרשת גאונות יהודית על מנת לנסח אותן בפעם הראשונה.

ליהודים היתה המתת הזאת. להם אנו היום את התפיסה שלפיה הכל שווים בפני החק, האלוהי והאנושי כאחד; התפיסה של קדשית החיים וכבוד האדם; התפיסה של מצפון פרטי, ועל כן גאלה אישית; תפיסה של מצפון קולקטיבי, ולפיקה אחריות חברתית; התפיסה של שלום פאידאל ואהבה כערך העומד בבסיס הצדק, ועוד נקודות רבות אחרות, המרכיבות את הרהוט הערפי הבסיסי של התודעה האנושית. בלי היהודים גודאי היה העולם מקום ריק הרבה יותר."

היו כאלה שכתבו לו כי גם היוונים והרומאים תרמו לכך. אבל הוא עונה בכתב לוואן דר קאמפ בשנת 1806: "אני מתעקש כי העברים עשו לתרבות האדם יותר מכל עם אחר". הוא כותב גם כי הם "הכלי החשוב ביותר לתרבות העמים". הוא גם כותב כי העקרון של האמונה באלוקים "היה העקרון החיוני הגדול ביותר של המוסריות וכתוצאה מכך של הציוויליזציה כולה."

הוא כותב לו כי "הם העם המפאָר ביותר שחי אי פעם על האדמה הזאת. הרומאים והאימפריה שלהם לא היו אלא צעצוע בהשואה ליהודים. הם נתנו דת ליותר משלושה רבעים של תושבי פדור הארץ והשפיעו על סגות האנושות בהרבה יותר רצון מאשר כל אמה אחרת. עתיקה או מודרנית."

היד החזקה של ה' קשורה עלינו גם כעת... כאשר זכרים את ידו החזקה של ה' שנמצאת בתוכנו – לא מפחדים "לא תערין מפניהם פי ה' אלהיך בקרבך אל גדול ונורא"

כמה שנים אחרי אמריקה ביצעה גם צרפת את המהפכה שלה. הורידה את המלכים העריצים שעשקו את העם, וניסתה להקים במקום המלוכה העריצה הזאת מלכות של משפט צדק. אחרי צרפת באו כל מדינות אירופה, אחרי שנים רבות גם רוסיה הצטרפה חלקית להפסקת העריצות הזו. גם בסין יש ניצנים של הבנה כי אדם נברא בצלם אלוהים. כך דוחה היום רוב העולם את משטר העריצות שהיה המשך לשלטון העריצות של פרעה במצרים.

לכן הושמטה המילה 'דמוקרטיה' ממוגילת העצמאות

יש לנו תוכן יהודי מיוחד – שצריך להיות נחלת העולם

בן גורין שהקים את המדינה לא הסכים שבמוגילת העצמאות תופיעה המילה 'דמוקרטיה'. הוא הרגיש עלבון להשתמש במילה יוונית בכדי לתאר ערך נעלה כל כך שבה לעולם על ידי העם היהודי ולא על ידי היוונים. כארבעה חודשים לאחר הכרזת המדינה, כתב בן-גורין ביזמונו "ואשר לדמוקרטיה מערבית, אני בעד דמוקרטיה יהודית. 'המערבית' לא מספיקה. היות יהודי אין זה רק עובדה ביולוגית אלא גם – בידועים ושלא בידועים – מוסרית, אתית. יש לנו תוכן יהודי מיוחד – שצריך להיות נחלת העולם".

ערך החיים וחירות האדם עמוקים יותר מדמוקרטיה המערבית

"ערך החיים וחירות האדם עמוקים אצלנו לפי תורת הנביאים מאשר בדמוקרטיה המערבית. שלטון-כפיה, בלי חופש בחירה ובלי חירות המצפון, המחשבה והדיבור, אינו מתיישב עם סוציאליזם, אבל אין אנו מוכרחים מפני כך להזדהות עם 'מערב'. הייתי רוצה שעתידינו יהיה בנוי על אתיקה נבואית (האדם נוצר בצלם אלוהים, ואהבת לרעך כמוך – אלה מוליכים לחיי שיוון לחירות כמו בקבוץ), על מדע עליון ועל שכלול מכני עליון".

לכן הוכנס 'ספר הספרים' במשפט הראשון של מוגילת העצמאות

לכן המגילה מתחילה במילים "בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם כולו את ספר הספרים הנצחי". מילים שמתארות את ההשפעה של עם ישראל על כל אומות העולם. כשה העקרון שהוביל את מקימי המדינה, אין שום מקום להכניס פה ערך יווני שמראה כאילו למדנו את הערכים הללו מעמים אחרים.

תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור הזונם של נביאי ישראל

בעיני העורכים של מוגילת העצמאות, צורת המשטר הדמוקרטית וזכויות של שוויון, חירות וכבוד האדם והאזרח הם חלק מהותי ובלתי נפרד ממורשתו היהודית. לכן הם הוסיפו במגילה את המילה "תהא מושתתה על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור הזונם של נביאי ישראל". זה העיקר ולא דמוקרטיה יוונית שבנויה על מילים יפות שמכסות על ניצול ושעבוד אחרים.

צריך להזכיר את העקרון הזה בימינו, כי לפעמים יש שופטים "עליונים" שאומרים כי מדינת ישראל היא יהודית ודמוקרטית, ואחד מהם אמר כי כל הערכים היהודיים של המדינה הם כפופים לערכים הדמוקרטיים שלה. ובכן הוא טועה, כי הערכים הדמוקרטיים של המדינה כפופים לערכים היהודיים שלה. שהם היחידים שמוזכרים במוגילת העצמאות של מדינת ישראל. הערכים של הנביאים שעל פיהם הוקמה מדינת ישראל.

סיפורים על הרב זצ"ל

בזרא עצי בשמים

לא רק בני האדם מושפעים מהקדושה. גם העצים ובעלי החיים. כך למדנו ביציאת מצרים שלכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשוננו. כך סיפר הרב דנגור: שמעתי פעם מהרב זצ"ל כי דוד המלך תיקן לברך מאה ברכות בכל יום, ובכוח הברכות הללו הוא עצר מגיפות מעם ישראל. הרב הסביר כי בכל יום חול קל לברך מאה ברכות, שהרי בכל אחת משלוש תפילות עמידה יש 19 ברכות, ועם ברכות קריאת שמע וזמירות קל להגיע למאה ברכות. אמנם בשבת צריך לברך על דברים אחרים כמו ריח טוב להרבות בברכות להביא ברכה לעם ישראל.

יש לי בגינה עץ לואיזה עם ריח מאוד טוב, ומאז ששמעתי את הרב השתדלתי לברך בעצמי על הריח הטוב של העלים וגם להביא לאחרים. פעם הבאתי לרב ביום שישי אגודה של עלי לואיזה לברכה בשבת וראיתי שהרב שמח מאוד, ומאותו יום אני משתדל להביא לבית של הרב אליהו את העלים הכי צעירים והכי ריחניים שיש בעץ. יום שישי אחד, אחרי שהבאתי לרב את האגודה של הבשמים, שאל אותי הרב זצ"ל: האם כבודו רוצה לברך בכל שבת על הלואיזה? השבתי שבוודאי, ולאחר מכן הוספתי: אבל לואיזה לא גדלה בחורף, רק בקיץ, אם כן מה נעשה בשבתות החורף? הרב חיך והשיב לי: אל תדאג.

לא הבנתי באותה שעה מה פירוש המילה אל תדאג. אבל בחורף של אותה שנה הבנתי. ראיתי שהעץ שבכל שנה מפסיק להצמיח עלים ריחניים משנה את מנהגו. הוא כנראה הרגיש את הברכה של הרב והמשיך להצמיח עלים ריחניים בחורף כאילו זה קיץ.

כך זכיתי גם לברך על הריח הטוב כל שבת. כך זכיתי לזכות גם אנשים אחרים להרבות ברכות בשבת. וכך זכיתי להביא לרב גם בחורף עלים של לואיזה לברכה.

תלמוד תורה מאור התורה
 מיסודו של מו"ר הרב זצ"ל מרדכי אליהו זצ"ל
 קריית משה - ירושלים

אחיונים באהבה, אחיונים בשמחה

הורים יקרים, אנו שמחים לבשר לכם שההרשמה לכיתה א' בעיצומה
 לפרטים: נעמי 054-7687735
 מזכירות התלמוד תורה טל': 02-6526051
 מייל evhuri5@gmail.com

שיטת הלימוד שינון בשמחה "ברקאי זילברמן"

תשובה כהלכה

נשיח כמנהגינו נהג. מצד אחד יש עולם הבא ויש גאולה שהחומר יהיה קדוש ממש, אנחנו המשיח, המלכת ה' בכל העולם, אין סוּת מצד שני יש גם עולם הבא. אין זה מסתדר? הרמב"ם פסק שבביאת המשיח עולם כמנהגו נוהג, רק בשלבים יותר מאוחרים העולם יזדכך לגמרי לחחיות. מומלץ ללמוד דעת תבנות לרמח"ל.

גאולה פרטית. אם יש חזן שלא אומר תחנון בגלל חג גאולה של אחד מאדמו"רי חב"ד, או עדה מסוימת שלא אומרת תחנון במנחה, האם אומרים תחנון ונפילת אפינים? אפשר להצטרף אליו ולא לומר תחנון. ואפשר לומר בצד ובשקט י"ג מידות בטעמים.

צוק וגי. האם צמים צום שוביים שיוצא בראש חודש? לא.